

سخن نخست

بزهکاری پدیده‌ای اجتماعی - انسانی است که همه جوامع بشری از دیرباز با آن روبه‌رو بوده‌اند. این امر، به‌خصوص در قرن حاضر و به‌دنبال تحول پدیده‌های سنتی و ظهور مؤلفه‌های جدید در زیست انسانی، روند روبه‌رشدی را دنبال کرده است. بدیهی است در چنین وضعیتی، صرفاً به کارگیری ابزارهای کیفری (واکنشی) در جهت مقابله و سرکوب بزهکاری، راه به جایی نبرده و به همین دلیل، نظام‌های سیاست جنایی مختلف، به بهره‌جستن از ابزارهای پیشگیری غیرکیفری (کنشی) روی آورده‌اند. کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نبوده و پدیده بزهکاری در آن، همچون سایر کشورها، یکی از معضلات مهم اجتماعی است. اهتمام جدی قانونگذار به پیشگیری از بزهکاری، در برخی اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و برخی مواد قوانین عادی - از جمله قانون تأسیس وزارت اطلاعات، قانون مبارزه با مواد مخدر، قانون سازمان بهزیستی کشور و قانون نظام جامع رفاه - متجلی شده است.

با وجود این، نبود مدیریت متمرکز، وجود خلاءها و ابهامات قانونی، تداخل وظایف نهادهای دولتی و فقدان راهبرد و برنامه بومی و ملی در حوزه پیشگیری از جرم، موجب اتخاذ سیاست‌ها، تدابیر، پیش‌بینی راهبردها و اعمال اقدام‌های نامنسجم، نامتجانس و گاه متضاد در این حوزه شده است. بدین ترتیب، تبیین علمی و کارشناسی موضوع پیشگیری از جرم در ایران، برای کاهش نرخ کثروی و بزهکاری - به‌ویژه بزهکاری مجرمان احتمالی - امری ضروری تلقی می‌شود. تا از این رهگذر، در یک چارچوب علمی و با تهیه، تنظیم و هدایت سیاست‌های جامع و هماهنگ در زمینه

هرگونه استاده از این مطالب نظر با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

پیشگیری از جرم و همگرایی نهادهای دولتی و دستگاه‌های اجرایی و نیز جلب مشارکت‌های مردمی و نهادهای مردمی، اسباب کاهش نرخ بزهکاری در ایران فراهم آید. در ارتباط با نیروی انتظامی، پیشگیری از وقوع جرم، هم الزامی قانونی و هم منطقی سازمانی است که طبق شق «د» بند ۸ و بند ۱۸ ماده چهار قانون نیروی انتظامی مصوب ۱۳۶۹/۴/۲۶ مجلس شورای اسلامی، به‌عنوان یکی از وظایف و مأموریت‌های عمده و اصلی نیروی انتظامی تلقی می‌شود. بر این اساس، نیروی انتظامی دو مجموعه را در تشکیلات خود به وجود آورده است: یکی پلیس پیشگیری که در چارچوب شق «د» بند ۸ ماده چهار مبادرت به اقدامات پیشگیرانه وضعی می‌کند و دیگری، معاونت اجتماعی که بر مبنای بند ۱۸ ماده چهار، در جهت پیشگیری اجتماعی فعالیت می‌کند. در همین راستا پلیس پیشگیری نیروی انتظامی، دفتر تحقیقات کاربردی را با هدف تعریف و تبیین علمی مأموریت‌ها و وظایف پلیس در حوزه پیشگیری از جرم و سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، فرهنگ‌سازی و ترویج و ارزیابی پیشگیری انتظامی از جرم تأسیس کرده است.

دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری نیروی انتظامی، در جهت اهداف یادشده - با غنیمت شمردن نام‌گذاری سال ۱۳۸۷ به‌عنوان سال پیشگیری از جرم - و به‌منظور تبیین نقش، جایگاه و وظایف نیروی انتظامی و سایر نهادهای متولی در امر پیشگیری، تبیین رسالت‌های پلیس پیشگیری و تعریف وظایف و مأموریت‌های جدید برای آن، بررسی تحولات قانونی در این حوزه - از جمله لایحه قضایی پیشگیری از وقوع جرم - گسترش ادبیات جرم‌شناسی پیشگیری و توسعه فرهنگ پیشگیری، به طراحی و برنامه‌ریزی همایش ملی پیشگیری از جرم اقدام کرد. از آنجایی که برگزاری چنین همایشی با این گستردگی، مستلزم برنامه‌ریزی دقیق علمی - اجرایی و کسب نظرات اندیشمندان و کارشناسان است، پیش‌همایشی در تیرماه ۱۳۸۷ در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران برگزار شد و نتایج آن، در قالب کتاب پلیس و پیشگیری از جرم به جامعه دانشگاهی و پلیس عرضه شد.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

همچنین، پیش‌همایش دیگری در بهمن‌ماه ۱۳۸۷ در سالن فجر ستاد فرماندهی نیروی انتظامی، با عنوان رویکرد چندنهادی به پیشگیری از جرم برگزار شد. نتایج حاصل از این دو پیش‌همایش، جهت برگزاری همایش اصلی به کار گرفته شد و سرانجام، همایش دوازده‌روزه پیشگیری از جرم با حضور اساتید، صاحب‌نظران، کارشناسان، پژوهشگران و دست‌اندرکاران این موضوع در قالب چهار کارگروه - رویکرد چندنهادی به پیشگیری از جرم، پیشگیری از تکرار جرم و تکرار بزه‌دیدگی، پیشگیری از جرم با رویکرد جامعه‌شناختی، پیشگیری انتظامی از جرم - در تاریخ ۱۰ و ۱۱ اسفندماه ۱۳۸۷ برگزار شد.

رئیس دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا

سرهنگ محمد بارانی

دیباچه

بعد از تشکیل ریاست پلیس پیشگیری از جرم در نیروی انتظامی، از طرف ریاست محترم وقت آن پلیس، از اینجانب برای همکاری علمی دعوت به عمل آمد. اینجانب طی جلساتی با حضور سردار رجب‌زاده، ریاست محترم وقت پلیس پیشگیری، سه پیشنهاد نزد ایشان مطرح کردم:

۱. فعال کردن مرکز تحقیقات پیشگیری از جرم؛
 ۲. راه‌اندازی یک فصلنامه تخصصی پیرامون پیشگیری از جرم؛
 ۳. برگزاری یک همایش در سطح ملی پیرامون پیشگیری از جرم.
- ایشان موافقت خویش را با این پیشنهاد اعلام کرد. سردار رودباری به‌عنوان ریاست دفتر تحقیقات کاربردی پیشگیری از جرم مشغول به‌کار شد و راه‌اندازی نشریه در دستور کار قرار گرفت. فهرستی از اساتید جرم‌شناس در دانشگاه‌های کشور تهیه و جلساتی با حضور این اساتید برگزار شد. در نتیجه مقدمات چاپ نخستین فصلنامه در زمستان سال ۱۳۸۵ فراهم شد. همکاری‌های فعالانه و ارزشمند جناب آقای دکتر نجفی ابرندآبادی و تلاش‌های خالصانه سردار رودباری در این خصوص، نقش مؤثری در شکل‌گیری این نشریه داشت که بحمدالله امروز با ادامه فعالیت‌های دلسوزانه جناب سرهنگ بارانی، ریاست محترم دفتر تحقیقات ناجا، نیز انتشار آن ادامه دارد. این نشریه، در حال حاضر معتبرترین نشریه علمی در حوزه جرم‌شناسی پیشگیری در ایران است.
- پیشنهاد بعدی، برگزاری نخستین همایش ملی پیشگیری از جرم بود که مورد موافقت قرار گرفت و در پی قرارداد همکاری بین نیروی انتظامی و دانشگاه تهران،

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

اینجانب به سمت دبیر همایش منصوب شدم و جناب آقای دکتر نجفی ابرندآبادی به عنوان دبیر علمی همایش و جناب آقای رودباری نیز به عنوان دبیر اجرایی همایش منصوب شدند. بعد از تنظیم نمودار سازمانی همایش و تقسیم مسئولیت‌ها، جلسات متوالی با حضور ریاست پلیس پیشگیری، جناب آقای دکتر نجفی ابرندآبادی و سردار رودباری در سال ۸۶ برگزار شد.

در اردیبهشت ۸۷، بنا به پیشنهاد جناب آقای دکتر نجفی ابرندآبادی، مقرر شد که یک پیش‌همایش در دانشگاه تهران - دانشکده حقوق - برگزار شود و اینجانب برنامه‌ریزی و مدیریت همایش یادشده و هماهنگی با دانشگاه تهران را بر عهده گرفتم. این پیش‌همایش در تیرماه ۱۳۸۷ در دانشگاه تهران با حضور گسترده اساتید، پژوهشگران و به‌ویژه دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه‌های سراسر کشور به‌نحو باشکوهی برگزار شد.^۱

جناب آقای دکتر نجفی ابرندآبادی با وجود حضور فعال در کلیه جلسات تا زمان برگزاری همایش، به دلیل کثرت اشتغال علمی، از مسئولیت دبیر علمی همایش استعفا و جناب آقای دکتر فرجی‌ها را به جای خویش پیشنهاد کردند. ایشان نیز فعالیت خود را به‌طور رسمی در این خصوص آغاز کردند. و پیشنهاد برگزاری پیش‌همایش دیگری را مطرح کردند که در سطح کلیه نهادهای مرتبط (مانند قوه قضائیه، بهزیستی و...) در مهرماه ۱۳۸۷ با مشارکت گسترده‌ای انجام شد؛ به‌طوری که تأثیر عمده‌ای بر مشارکت فرانهادی در همایش و در نتیجه موفقیت همایش داشت. مدیریت، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی این پیش‌همایش به‌طور کلی توسط جناب آقای دکتر فرجی‌ها انجام شد. متعاقب برگزاری جلسات هماهنگی همایش و برنامه‌ریزی صورت گرفته، چهار کارگروه تخصصی به شرح زیر تشکیل شد:

*. مجموعه مقاله‌ها و سخنرانی پیش‌همایش یادشده تحت عنوان: پلیس و پیشگیری از جرم زیر نظر جناب آقای دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی به چاپ رسید.

۱. کارگروه پیشگیری از جرم با رویکرد جامعه‌شناختی، به ریاست جناب آقای دکتر صدیق سروستانی؛

۲. کارگروه پیشگیری از جرم با رویکرد چندنهادی به پیشگیری از جرم، به ریاست جناب آقای دکتر فرجی‌ها؛

۳. کارگروه پیشگیری از تکرار بزهکاری و بزه‌دیدگی، به ریاست جناب آقای دکتر غلامی؛

۴. کارگروه پیشگیری انتظامی از جرم به ریاست جناب آقای سرهنگ دکتر محمدنسل.

از تاریخ ۸۷/۷/۲۵ تا ۸۷/۹/۲۱، چهار جلسه در این خصوص با حضور رؤسای کارگروه‌ها و معاونان آن‌ها، فرماندهی پلیس پیشگیری و رئیس دفتر تحقیقات ناجا برگزار شد.

بعد از تغییر فرماندهی پلیس پیشگیری و انتصاب سردار جزینی به سمت یادشده، ایشان نیز با حمایت کامل از فرایندهای انجام‌شده، وقت زیادی را به پیگیری و نظارت بر برگزاری همایش اختصاص داده و بودجه و امکانات کافی را جهت برگزاری باشکوه همایش فراهم کردند.

در نهایت، در تاریخ ۱۰ و ۱۱ اسفندماه ۱۳۸۷ این همایش با حضور بیش از یک‌هزار نفر از اساتید، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری و پژوهشگران جرم‌شناسی در سراسر کشور به‌نحو باشکوهی برگزار شد.

انشاءالله امیدوارم بتوانیم با همکاری تمامی دست‌اندرکاران همایش، گزارشی مبسوط را تحت عنوان گزارش دبیرخانه از ابتدا تا انتها تهیه و منتشر کنیم.

در پایان لازم است از تمامی فرماندهان نیروی انتظامی، به‌ویژه سرداران رجب‌زاده، جزینی، نوروزی، رودباری و جناب سرهنگ بارانی که بدون شک برگزاری این همایش و انتشار کتب و مقالات مدیون تلاش‌های بی‌وقفه آنان بوده است، به سهم خود تشکر کنم.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

همچنین از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر نجفی ابرنآبادی، که نقشی اساسی در شکل‌گیری و برگزاری این همایش داشتند و از استاد محترم جناب آقای دکتر فرجی‌ها که زحمات زیادی را در برگزاری کارگروه‌ها و متعاقب آن انتشار کتب و مقالات متحمل شدند، تشکر می‌کنم. همچنین از اساتید بزرگوار جناب آقایان دکتر صدیق سروستانی، دکتر محمودی، دکتر محمدنسل، دکتر غلامی، دکتر نیازپور، دکتر ابراهیمی، دکتر حمزه زینالی و دکتر بابایی نیز قدردانی می‌کنم.

امیدوارم این همایش گام مؤثری در جهت توسعه فرهنگ پیشگیری از جرم در جامعه و بسط علم و دانش برداشته باشد.

دبیر همایش

دکتر عباس شیری

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام و قمر تحقیقات کار بردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می باشد

درباره این کتاب

این کتاب شامل ۲۶ مقاله در خصوص پیشگیری وضعی و گونه‌های آن است. مقالات ارسالی توسط داوران محترم، مورد بررسی قرار گرفت که تعدادی از آنها برای چاپ برگزیده شد. بعد از انجام اصلاحات مورد نظر داوران مقالات، توسط پژوهشگر ارجمند جناب آقای سیدمیثم هاشمی، تمامی مقالات ویرایش شد و تا حد امکان نسبت به یکسان‌سازی شکلی مقالات هم اقداماتی به عمل آمد.

در خصوص نحوه تنظیم مقالات، تذکرات زیر ضروری است.

۱. ترتیب تنظیم مقالات غیر از مقاله اینجانب - بنا به ضرورت - بر اساس نام خانوادگی نویسندگان است.

۲. نویسندگان این مقاله‌ها، دانشگاهیان، افسران پلیس و مهندسان معمار هستند. به همین جهت مجموعه‌ای از جنبه‌های نظری و عملی مباحث مربوطه مورد بحث قرار گرفته که غنای خاصی به این مجموعه بخشیده است.

۳. برخی از مقاله‌ها همراه با تحقیقات میدانی است که جلوه‌ای از بومی شدن مباحث جرم‌شناسی را که معمولاً کتاب‌های منتشر شده در ایران فاقد آن هستند نشان می‌دهد. این تحقیقات میدانی توسط پژوهشگران پلیس، با توجه به دسترسی آنان به آمار و اطلاعات پلیس، جنبه کاربردی پژوهش‌ها را تقویت کرده است.

۴. برخی مقالات برگرفته از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری پژوهشگران است.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام و ذکر تحقیقات کاربردی پلیس به تکمیلی نامجا مجاز می باشد

۵. تعدادی از مقالات، انتخاب و در کارگروه‌های برگزارشده در همایش نیز ارائه شد.

در پایان لازم است که بار دیگر از نقش ارزنده و بی‌بدیل سردار عبدالخالق رودباری یاد کنم که با فعالیت شبانه‌روزی، صادقانه و دلسوزانه و رفتاری شایسته تحسین، مدیریت اجرایی همایش را بر عهده داشتند. همچنین بر خود واجب می‌دانم که از جناب سرهنگ بارانی که در انتشار آثار همایش و استمرار فعالیت‌های دفتر تحقیقات پیشگیری از جرم، تلاش‌های خالصانه‌ای انجام داده‌اند، سپاسگزاری کنم.

عباس شیری

دبیر همایش